

ULUSLARARASI GÖÇÜN İŞSİZLİK VE ENFLASYON ÜZERİNE ETKİSİ: PANEL VERİ ANALİZİ*

THE EFFECT OF INTERNATIONAL MIGRATION ON UNEMPLOYMENT AND INFLATION: PANEL DATA ANALYSIS

Tuğba KONUK**
Cem ENGİN***

Öz

Uluslararası göç başta ekonomi olmak üzere birçok alanda çeşitli etkiler yaratan bir olgudur. Özellikle işsizlik ve enflasyon uluslararası göçün etkilediği ekonomik kavramlardır. Günümüzde önemli bir yere sahip olan işsizlik ve enflasyon kavramları birçok araştırmaya konu olmuştur. Bu bağlamda uluslararası göçün de bu ekonomik göstergeler üzerindeki etkisinin araştırılması önem arz etmektedir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı uluslararası göçün işsizlik ve enflasyon üzerinde nasıl bir etki yaratacağını araştırmaktır. Bu çalışmada, göç alan 13 ülke için 1996-2019 yılları verileri ile uluslararası göçün işsizlik ve enflasyon üzerine etkisi dinamik panel veri yöntemiyle tahmin edilmiştir. Analizler sonucu panel genelinde elde edilen bulgulara göre, uluslararası göç işsizlik üzerinde herhangi bir etki yaratmaz iken enflasyonu azaltıcı yönde etki meydana getirmektedir. Ülkeler tek tek değerlendirildiğinde ise sonuçlar ülke bazında farklılıklar arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Göç, İşsizlik, Enflasyon, Panel Veri Analizi

Abstract

International migration is a phenomenon that creates various effect in many fields, especially in the economy. In Particular, unemployment and inflation are among the economic concepts that international migration

* Bu çalışma Uluslararası Göçün Temel Makro Ekonomik Göstergeler Üzerine Etkisi: Göç Alan Ülkelere Dayalı Panel Veri Analizi isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisat Bölümü, yilmaz-tuba@outlook.com, ORCID:0000-0002-7381-4131

*** Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İktisat Bölümü, cemenginn@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4812-6887

affects. The concepts of unemployment and inflation, which have an important place today, have been the subject of many researches, In this context, it is important to investigate the effects of international migration on these economic indicators. Therefore, the aim of this study is to investigate the effect of international migration on unemployment and inflation. In this study, the effect of international migration on unemployment and inflation was estimated by dinamic panel data method with the data of 1996-2019 for 13 countries that received immigration. According to the findings obtained throughout the panel as a result of the analyzes, while international migration does not have any effect on unemployment, it has reducing effect on inflation. When the countries are evaluated one by one, the results Show differences on a country basis.

Keywords: International Migration, Unemployment, İnflation, Panel Data Analysis

1. Giriş

Uluslararası göç ekonomik, sosyal ve siyasal anlamda farklı etkiler yaratan bir olgudur. İnsanlık tarih boyunca bu göç olgusuyla karşı karşıya gelmiştir. Özellikle uluslararası göçün ekonomik etkileri literatürde birçok tartışmaya neden olmuştur. Çünkü hem göç alan hem göç veren ülkeler açısından ekonomik etkiler büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda uluslararası göçün temel ekonomik kavramlardan işsizlik ve enflasyon üzerinde nasıl bir etki yaratacağının araştırılması kayda değer bir konu olarak görülmüştür.

Uluslararası göçün ev sahibi ülke ekonomisinin iş gücü piyasaları üzerindeki etkisiyle ilgili iki görüş vardır. Birinci görüşe göre, göçmen ya da mülteciler ev sahibi ülke işgücü piyasalarını hiç etkilememektedir ya da çok küçük önemsiz etkiler ortaya çıkarmaktadır. İkinci görüş ise, göçün işgücü piyasası üzerinde önemli etkilerinin olduğunu savunmaktadır. Eğer göçmenler yerli işçilere ikame olarak istihdam ediliyorsa işgücü arzını artırmak yoluyla ücretlerin düşmesine neden olabilmektedir. Göçmenler işgücü piyasasında ikame olarak değil de tamamlayıcı olarak istihdam ediliyorlarsa, yerli işçilerin çalışmak istemediği işlerde çalışıyorlarsa, işgücü maliyetlerinde ve üretim maliyetlerinde düşüşe neden olurlar. Dolayısıyla yerli işçilerin daha vasıflı işlerde çalışmasını sağlamak yoluyla vasıfsız işlerde çalışanların ücretlerinin düşmesine neden olurken; vasıflı işlerde çalışanların ücretlerinin yükselmesine sebep olacaklardır (Kabaklarlı, 2016, s. 57).

Göç farklı kanallar aracılığıyla göç alan ülkenin ekonomisine etki edebilmektedir. Bu etkilerin en belirgin şekilde görüldüğü kanallardan biri de emek arzıdır. Göçmen ve mülteciler göç ettikleri ülkede emek arzı artışına sebep olmaktadır. Eğer göç alan ülkeler istedikleri özellikte ve yetenekte kişilere ulaşmada zorluk çekiyor ise göçmenler bu durumun ortadan kalkmasını sağlayarak istihdam artışı yaratabilir. Nüfusun yaşlandığı ülkelerde emekliliğe ayrılacak insanların sayısı gittikçe artarken çalışabilecek yaşta kişi sayısı gittikçe azalmaktadır. Yaşlanan nüfusun yerini dolduracak çalışabilecek güçte olan nüfus göçmenler ve mültecilerle karşılanarak yeni bir dinamizm oluşturulabilir.

Göçmen ve mültecilerin ev işlerine ikame hizmetlerden olan, temizlik ve bebek bakıcılığı gibi alanlarda çalışmaları göç alan ülkedeki vasıflı kadınların ev işlerine daha az vakit ayırmalarını sağlayarak emek piyasasına daha fazla katılmalarına olanak sağlayabilmektedir.

Ayrıca göçmen ve mülteciler toplam talep aracılığıyla da emek piyasasını etkileyebilmektedirler. Uluslararası göçle birlikte göçmenler göç alan ülkelerde birçok mal ve hizmeti satın almaya başlar. Böylelikle toplam talep canlanır ve göç alan ülkede şirketler yeni yatırımlar yapmaya ve iş imkânları sunmaya başlar. Toplam talep artışının ülke ortalamasının üzerinde seyrettiği durumlarda istihdamın artması ve işsizliğin düşmesi beklenen bir durumdur.

Mülteciler genellikle yerli halkın çalışmak istemediği tarım ve inşaat sektörü gibi alanlarda çalışmaktadır (Oytun & Gündoğar, 2015, s.18).

Mülteciler ev sahibi ülke vatandaşlarının kayıt dışı istihdamda iş bulma olanaklarını azaltmakta ve onları kayıt içi istihdama yönlendirmektedir. Bu da kayıt içi istihdamda artış meydana getirebilir. Ayrıca mültecilerin ev sahibi ülkede ekonomik aktivitenin canlanmasına sebep olması sonucu ve kamu hizmetlerinde de artış yaşanmasından dolayı kayıt içi istihdam olanaklarının arttığı belirtilebilir.

Zachariadis (2012), “Immigration and International Prices” adlı çalışmada uluslararası göçün ev sahibi ülke enflasyonu üzerinde farklı kanallar aracılığıyla etkilerinin olacağını ifade etmiştir. İlk olarak göçmenler talebi artırarak enflasyonun artmasına sebep olabilirler. Akgündüz vd. (2015), mülteci krizlerini ev sahibi ülkeye etkisini inceleyen çalışmasında uluslararası göçte meydana gelen artışın talebi artırarak enflasyonun artmasına sebep olduğu bulgusuna ulaştığını belirtmektedir.

İkinci etki göçmenlerin yerli halka kıyasla daha fazla vakitlerinin olmasından kaynaklı olarak en ucuz ürünü arayıp bulma imkânına sahip olduklarından ve bu da şirketlerin fiyatlarının düşmesine sebebiyet verecek dolayısıyla enflasyonda düşecek görüşüdür. Başka bir etki de sığınmacıların yerli halka göre göç ettikleri ülkede emek-yoğun sektörlerde daha ucuz işgücü sağlamalarıdır. Düşük ücretli emek üretim maliyetlerini düşürecek ve böylelikle enflasyon oranları düşecektir (Zachariadis, 2012, s. 298).

Farklı ülkeler için analizlerin gerçekleştirildiği çalışmalarda sığınmacıların, mültecilerin ve göçmenlerin ev sahibi ülke enflasyonunu negatif etkilediği belirtilmektedir. Özellikle kayıt dışı istihdamın arttığı sektörlerde göçmenlerin fiyatlar üzerindeki negatif etkisi iyice belirgin hale gelmektedir.

2. Literatür Taraması

Uluslararası göçün işsizlik ve enflasyon üzerine etkisini inceleyen çalışmalara Tablo 1. ve Tablo 2.'de Zaman Serisi çalışmaları ve Panel Veri Çalışmaları olarak yer verilmiştir.

Tablo 1. Uluslararası Göçün İşsizlik ve Enflasyon Üzerine Etkisini Belirlemeye Yönelik Yapılan Zaman Serisi Çalışmaları

Yazar(lar) Dönem Ülke/Ülkeler	Kullanılan Değişkenler	Kullanılan Metod(lar)	Sonuç
Card (1990) 1979-1985 ABD	Net göç oranı, istihdam oranı	EKK	Göçün vasıfsız işlerde çalışan ABD'lilerin istihdamı üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı tespit edilmiştir.
Simon vd. (1993) 1960-1997 ABD	İşsizlik oranı ve göç oranı	Regresyon Analizi	Çalışmanın sonuçlarına göre söz konusu dönemde gelen göç nedeniyle toplam işsizlikte çok az artış olduğu veya hiçbir artış gözlemlenmediği belirtilmiştir.
Shan vd. (1999) 1983-1995 Avustralya ve Yeni Zelanda	İşsizlik oranı, net göç oranı, reel ücretler, kapasite kullanım oranı ve işsizlik yardımları	VAR Toda- Yamamoto Granger Nedensellik	Söz konusu çalışmada yapılan analiz sonucunda, uluslararası göç ve işsizlik için herhangi bir nedensellik ilişkisi olmadığı görülmüş, ayrıca kapasite kullanım oranı ve işsizlik değişkenleri için çift yönlü nedensellik ilişkisi olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.
Hercowitz & Yashiv (2002) 1990-2004 İsrail	İstihdam oranı ve yerli malların görelî fiyatı	EKK	Çalışmadan elde edilen bulgulara göre uluslararası göç istihdam oranını azaltmaktadır. Fakat çalışmada bu etkinin geçici olduğu belirtilmiştir.
Addison & Worswick (2002) 1982-1996 Avustralya	Göç ve reel ücretler	EKK	Çalışmanın sonuçlarına göre göçün reel ücretler üzerinde önemli bir etkisinin olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır.
Venturini & Villosio (2004) 1993-1997 İtalya	Yabancıların istihdam oranı, işsizlik oranı ve yerli istihdam oranı	EKK	Çalışmada elde edilen analiz sonuçlarına göre göçün işsizliği artırdığı tespit edilmiştir. Yani, göçmen işgücündeki artış ev sahibi ülkedeki vatandaşlar için istihdam olanaklarının azaldığının göstergesidir.
Cohen Goldner & Peserman (2004) 1989-1999 İsrail	Saat ücreti ve göç oranı	Regresyon Analizi	Çalışmanın sonuçlarına göre göçün ücretler üzerinde kısa vadede olumsuz bir etkisinin olduğu bulgusuna varılmıştır. Göçmenlerin kısa vadede yerlilerin ücretlerini %1,2 ile %5,7 oranında düşürdüğü sonucu elde edilmiştir. Ayrıca göçün ne kısa vadede ne de uzun vadede istihdam ile herhangi bir ilişkisinin olmadığı sonucuna varılıyor.
Bonin (2005) 1975-1997 Almanya	Göçmenler/ nüfus ve işsizlik oranı	Regresyon Analizi	Çalışmanın sonucuna göre, göçmen işgücünde meydana gelen artış ücretleri azaltırken işsizlik üzerinde bir artış yaratmamaktadır.

Dustmann vd. (2005) 1983-2000 İngiltere	Göçmen istihdamı, yerli istihdam ve toplam istihdam	EKK	Çalışmada göçmen işçilerle ev sahibi ülkede bulunan vatandaşların yetenekleri benzer bulunmuştur. Fakat eğitim durumuna göre bazı farklılıklar olabileceği belirtilmiştir. Göçün toplam istihdam üzerinde etkisi olduğuna dair güçlü bir kanıt elde edilememiştir.
Morley (2006) 1990-2002 Avustralya, Kanada, ABD	Kişi başı reel GSYİH ve nüfus	ARDL Granger Nedensellik	Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; kişi başı GSYİH'den göçe doğru uzun vadeli nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Fakat bunun tersi durumu geçerli değildir.
Lach (2007) 1990 Rusya*İsrail	TÜFE ve göç oranı	EKK	Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, göçmenlerde ortaya çıkan %1'lik bir artışın tüketici fiyatlarında 0,5 puanlık bir düşüşe neden olduğu belirtilmektedir.
Feridun (2007) 1980-2004 İsveç	Kişi başı GSYH, yabancı doğumlarının toplam nüfusu ve toplam işgücü	ARDL VECM	Granger nedensellik testlerinin sonuçlarına göre; kısa vadede, göç ve kişi başına GSYİH değişkenlerinin çift yönlü nedenselliğe sahip olduğu, uzun vadede ise göçten işsizliğe doğru herhangi bir ilişki bulunamadığı aksine işsizliğin göçe neden olduğu sonucuna varılmıştır.
Cortes (2008) 1986-2002 ABD	Düşük vasıflı göçmenlerin işgücü piyasasındaki oranı, fiyat ve ücret	EKK	Çalışmada göçmenlerin oranında ortaya çıkan %10'luk bir artışın göçmenlerin yoğun olarak çalıştığı hizmet sektörleri ücretlerinde %2'lik bir düşüş meydana getirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Özellikle düşük vasıflı göçmenlerin çalıştığı bahçivanlık, bebek bacaklığı ve kuru temizleme gibi alanlarda etki daha belirgindir.
Chetlos & Roupakias (2012) 1980-2011 Yunanistan	Kişi başı GSYH, işsizlik ve göçmen stoku/nüfus	Johansen Eşbütünlük Granger Nedensellik	Çalışmada elde edilen bulgularda, Yunanistan'da GSYİH ve işsizliğin göçün nedeni olduğu, fakat göçün GSYİH ve İşsizlik üzerinde herhangi bir etki yaratmadığı belirtilmektedir.
Fromentin (2013) 1970-2008 Fransa	Net göç oranı, GSYİH, toplam işsizlik oranı ve ücretler	VECM	Eşbütünlük ilişkisinin tahmini, uzun vadede göç ve işsizlik arasında bir ilişki olmadığı sonucuna varılmıştır. Analiz sonuçlarında, göçün işsizlik ve ücretler üzerinde kısa vadede küçük bir etki ortaya çıkardığı görülmektedir.
Sareya vd. (2015) 1980-2010 Malezya	İstihdam oranı, kişi başına düşen gelir ve göç oranı	Eşbütünlük Granger Nedensellik	Çalışmanın bulgularına göre göçmenlik ve istihdam oranı arasında uzun vadeli bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İlaveten Granger nedensellik sonuçlarına göre; kısa vadede değişkenler arasında herhangi bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Konuk & Tümen (2016) 2010-2011 Türkiye	TÜFE ve Türkiye'ye gelen Suriyeli mülteci rakamları	Regresyon Analizi	Çalışmanın sonuçlarına göre Türkiye'de göç nedeniyle TÜFE yaklaşık %2,5 oranında gerilemiştir. Malların ve hizmetlerin fiyatları da benzer büyüklüklerde azalmıştır. Çalışmaya göre enflasyonda azalışın nedeni kayıt dışı işgücü piyasasıdır. Suriyeli mültecilerin yoğun olduğu emek yoğun sektörlerde mülteciler ucuz kayıt dışı işgücü sağlamakta ve bu nedenle, özellikle kayıt dışı emek yoğun sektörlerde kayıt dışı yerli işçiler ikame edilebilmektedirler.
Çelik & Arslan (2018) 2014-2016 Türkiye	İşsizlik, genç işsizlik, alınan ve verilen göç	Spearman Korelasyon Analizi	Çalışmada verilen göç ve alınan göç ile genel işsizlik oranı ve genç işsizlik oranı arasında pozitif ve istatistiki olarak anlamlı bir ilişki olduğu belirtilmiştir.
Değer (2019) 1985-2017 Türkiye	Net dış göç, reel GSYİH, Enflasyon, işsizlik, hükümet harcamaları, cari açık ve dış borç	Johansen Eşbütünleşme Granger Nedensellik	Eşbütünleşme analizi sonuçlarına göre; uzun dönemde enflasyon değişkeni hariç diğer makroekonomik değişkenler ile göç arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler söz konusu iken, kısa dönemde ise göç ile makroekonomik değişkenlerin hiçbiri arasında anlamlı nedensellik ilişkileri bulunmamıştır.
Nurdoğan & Şahin (2019) 1995-2019 Türkiye	Toplam işsiz sayısı (is) ve toplam yabancı sayısı (yb)	Engle Granger Eşbütünleşme Granger Nedensellik	Elde edilen bulgulara göre Türkiye'de bulunan yabancı sayısı arttığında işsiz sayısında artış gerçekleşmektedir.
Aslan & Altınöz (2020) 1980-2013 ABD	Toplam yabancı sayısı ve işsizlik oranı	ARDL	Göçmen nüfusundaki bir artışın işsizlik oranını artırdığı sonucuna varılmıştır. Başka bir ifadeyle kısa dönemde göçmen nüfusundaki artış ile işsizlik arasında herhangi bir ilişki bulunamazken; uzun dönemde göçmen nüfusundaki artış işsizlik oranını 0,14 artırmaktadır.
Gülbahar (2020) 1996-2016 Türkiye	Türkiye'ye gelen mülteci sayısı, enflasyon, istihdam ve reel GSYİH	ARDL	Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, uluslararası göç istihdam üzerinde pozitif etki yaratmıştır. Uluslararası göç %1 arttığında istihdam %0,0006 oranında, enflasyon ise % 0.0038 oranında artmaktadır.

Tablo 1'de görüldüğü üzere uluslararası göçün işsizlik ve enflasyon üzerine etkileri çeşitlilik arz etmektedir. Genel olarak değerlendirildiğinde zaman serisi analizi olarak bilinen tek ülkeli uygulamalarda daha çok uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisi araştırılmıştır. Burada elde edilen sonuçlar genellikle uluslararası göçün işsizlik oranlarına etki etmediği doğrultusundadır. Ayrıca uluslararası göçün enflasyon üzerine etkilerinin araştırıldığı çalışmalarda göçün enflasyon üzerine etkisinin enflasyonu azaltıcı olduğu belirtilebilmektedir.

Uluslararası göçün işsizlik ve enflasyon üzerine etkisini araştıran panel veri analizleri Tablo 2'de yazar(lar)/dönem, değişkenler, yöntem ve sonuç şeklinde sistematik bir formda yer verilecektir.

Tablo 2. Uluslararası Göçün İşsizlik ve Enflasyon Üzerine etkilerini Belirlemeye Yönelik Yapılan Panel Veri Çalışmaları

Yazar(lar) Dönem Ülke/Ülkeler	Kullanılan Değişkenler	Kullanılan Metod(lar)	Bulunan Sonuç
Angrist & Kugler (2003) 1983-1999 18 Avrupa Ülkesi	Yaşa, cinsiyete eğitime ve milliyete göre göç oranları ve işgücü piyasası değişkenleri	Panel OLS	Çalışmanın sonucunda göçün istihdam oranları üzerinde negatif etkisinin olduğu görülmüştür. Başka bir ifadeyle tahminler yabancı payındaki %10'luk bir artışın yerli istihdamı %0,2-0,7 oranında azaltacağı sonucuna ulaşılmıştır.
Jean & Jimenez (2007) 1984-2003 OECD ülkeleri	İşsizlik oranı ve göç oranı	GMM Genelleştirilmiş Momentler	Çalışmada yapılan analiz sonucuna göre, göçün işsizlik üzerinde kalıcı etkisinin olmayacağı bulgusuna ulaşılmıştır.
Zachariadis (2012) 1990 – 2006 90 ülke 140 şehir	Göç oranı, fiyat seviyeleri, nüfus, maliyet, açıklık ve kişi başı GSYİH	GMM Arelona Blundell ve Bond Sistem Tahmincisi	Çalışmada göçmenlerde meydana gelen %10'luk bir artışın fiyat seviyelerini %3 azaltacağı ifade edilmektedir. Sonuçların TÜFE'yi oluşturan çeşitli mal ve hizmetler için tutarlı olduğu belirtilmiştir.
Boubtane vd. (2013) 1980-2005 22 OECD	Net göç oranı=ülkeye gelenlerin nüfusa oranı, kişi başı gelir ve işsizlik oranı	Konya 2006 Bootsrap panel Granger nedensellik testi	Çalışmanın sonucunda yalnızca Portekiz'de işsizliğin göçü olumsuz etkilediği; ancak herhangi bir ülkede göçün işsizliğe neden olmadığı belirtilmektedir. Öte yandan, dört ülkede (Fransa, İzlanda, Norveç ve Birleşik Krallık) büyümenin göçü olumlu şekilde etkilediği; fakat herhangi bir ülkede göçün büyümeye neden olmadığı sonucuna varılmıştır.
Latif (2015) 1983-2010 Kanada	Kişi başı gelir, net göç oranı ve işsizlik oranı	FMOLS DOLS Panel VECM	Çalışmanın bulgularına göre Kanadada kısa dönemde göçmenlerin işsizliği negatif etkilediği görülüyor. Uzun dönemde ise göçmenlerin işsizliği olumsuz etkilediği; fakat bu etkinin önemsiz olduğu sonucuna varılmıştır.
Akgündüz vd. (2015) 2008-2013 Türkiye için 81 il	Konut fiyatları, istihdam oranları, mülteci sayıları ve iç göç	Regresyon Analizi	Çalışmanın sonuçlarına göre mültecilerde meydana gelen bir artış özellikle gıda fiyatlarını artırırken; ayrıca barınma ihtiyacı olan konut kiralarnı ve fiyatlarını artırdığı görülmektedir. Fakat istihdam oranlarında kayda değer bir etki yaratmadığı belirtilmiştir. Çalışmanın bir diğer sonucuna göre mültecilere ev sahipliği yapan bölgelere iç göç azalmıştır.
Şimşek (2018) 1992-2015 En fazla göç alan 8 ülke	TÜFE ve GSYİH	Panel VAR Granger Nedensellik	Çalışmada en fazla göç alan 8 ülke için göç %1 arttığında enflasyonun %0,004 azaldığı ifade edilmektedir. Ayrıca ev sahibi ülkede göç %1 arttığında ülkelerin ekonomik büyümesinin %0,01 azaldığı görülmüştür.

Sarı vd. (2019) 2008-2018 25 OECD ülkesi	Göçmenler/ toplam istihdam edilen nüfus ve işsizlik oranları	Hausman Kao Eşbütünlük Granger Nedensellik	Çalışmada elde edilen bulgularda nedensellik ilişkisinin kısa dönem için olmadığı, uzun dönemde ise, uluslararası göçten işsizliğe doğru bir nedensellik ilişkisi olduğu görülmüştür.
Kılıç vd. (2019) 2005-2015 23 OECD ülkesi	Göçmen sayısı, enflasyon oranı, ekonomik büyüme ve ortalama ücret	Hausman Driscoll Kray Tahmincisi	Çalışmanın sonuçlarına göre seçilmiş 23 OECD ülkesi için 2000-2015 yılları arasında uluslararası göç ile işsizlik arasında anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır.
Şahin & Şen (2020) Şeçili OECD Ülkeleri	İşsizlik, vergi gelirleri ve verimlilik verileri	Panel Veri Analizi	Çalışmanın sonuçlarına göre söz konusu dönemde göç alan ülke için yabancı işçilerin işsizliği %0,02 artırdığı; fakat verimliliği ise %0,002 artırdığı belirtilmiştir. Ayrıca uluslararası göçün vergi gelirleri üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı yani istatistiksel olarak anlamsız olduğu sonucuna varılmıştır.

Tablo 2'de görüldüğü üzere çok ülkeli olarak gerçekleştirilen panel veri analizleri sonuçları da çeşitlilik arz etmektedir. Panel veri analizlerinde de uluslararası göçün işsizlik üzerine etkilerini araştıran çalışmalar ağırlıklı olarak yer almaktadır. Panel veri analizi ile gerçekleştirilen çalışmaların sonuçlarına göre zaman serilerinde olduğu gibi uluslararası göç ve işsizlik arasında ilişkinin olmadığını elde eden çalışmalar daha fazla olmakla beraber uluslararası göçün işsizliği artırdığı ya da azalttığı sonucuna varan çalışmalar da bulunmaktadır. Ayrıca uluslararası göçün enflasyon üzerine etkisi yine negatif yönlü olan çalışmalar ağırlıklı olmakla beraber uluslararası göçün enflasyonu artırdığı sonucuna varan çalışmalar da literatürde yer almaktadır.

3. Veri Seti, Model ve Yöntem

Çalışmada veri seti olarak 1996-2019 yılları kullanılmış, Türkiye'nin de dahil olduğu toplam 13 göç alan ülke ekonomisine ait işsizlik oranları (LIS), TÜFE (LE) ve toplam mülteci (refugee) sayısının nüfusa oranı (LR) değişkenleri panel veri setine uygun şekilde ele alınmıştır. 2 model oluşturulmuştur. Oluşturulan modellerden göç işsizlik modelinde, bağımlı değişken olarak işsizlik oranı kullanılır iken bağımsız değişken mülteci oranıdır. İkinci model olan göç enflasyon modelinde bağımlı değişken tüfe iken bağımsız değişken mülteci oranıdır.

Çalışmada oluşturulan iki modelde de bağımsız değişken olan mülteci oranının bağımlı değişkenler olan işsizlik ve enflasyon üzerinde ne derecede bir etki yarattığı ölçülmeye çalışılmıştır. Tablo 3' de analizde kullanılan değişkenler ve kaynakları yer almaktadır. Logaritması alınarak bağımlı ve bağımsız değişkenler dahil edilmiştir. Ayrıca veriler Dünya Bankası (WDI) ve UNCHR veri tabanından elde edilmiştir.

Tablo 3. Modele Dahil Edilen Değişkenler

Değişkenler	Açıklama	Kaynak
LIS	Logaritmik İşsizlik Oranı	WDI
LE	Logaritmik Tüfe	WDI
LR	Logaritmik Mülteci (Refugee) Sayısı/ Nüfus	UNCHR

Ekonometrik analize 13 göç alan ülke incelenmiştir. Tablo 4'de analize dahil edilen göç alan ülkeler verilmiştir.

Tablo 4. Analize Dahil Edilen Ülkeler

Analize Dahil Edilen Ülkeler	
1	Avustralya
2	Kanada
3	Fransa
4	İngiltere
5	Almanya
6	İtalya
7	Ürdün
8	Malezya
9	İspanya
10	Tayland
11	Türkiye
12	Ukrayna
13	ABD

Araştırmada 2 model kullanılmıştır. Tablo 3'de yer alan değişkenlerin logaritmik dönüşümleri yapılmıştır. Oluşturulan iki model sırasıyla aşağıda verilmiştir. Model 1: göç işsizlik modeli ve Model 2: göç enflasyon modeli olarak adlandırılmıştır.

Analizlerde göç alan 13 ülke için öncelikle yatay kesit bağımlılığı, homojenite, ikinci nesil panel birim kök testi, eşbütünleşme ve eşbütünleşme tahmincisi testleri kullanılmaktadır. Elde edilen bulgular tablolar yardımıyla ayrıntılı şekilde açıklanacaktır.

3.1. Göç İşsizlik Modeli Üzerine Bir Uygulama

$$LIS_{it} = \alpha_i + \beta_{1i} LR_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$(i = 1, \dots, 13) \text{ ve } (t = 1996, \dots, 2019)$$

Kesit boyutu; i, zaman boyutu; t ile ifade edilmiştir.

3.1.1. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Tablo 5'de yer verilen yatay kesit bağımlılığı testine göre %1 anlamlılık düzeyinde kesitler arası bağımlılık olduğu sonucu elde edilmiştir. Elde edilen sonuçlarda bir ülkede meydana gelen bir değişikliğin diğer ülkeleri de etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 5. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler Testler	LIS		LR	
	İst. Değeri	Olasılık Değeri	İst. Değeri	Olasılık Değeri
CD _{lm1} (BP,1980)	182.577*	0.000	117.336*	0.003
CD _{lm2} (Pesaran, 2004)	8.373*	0.000	3.149*	0.001
CD _{lm3} (Pesaran, 2004)	0.826	0.204	-2.787*	0.003
LM _{adj} (PUY, 2008)	3.306*	0.000	3.202*	0.001
Eş Bütünleşme Denklemi				
	İst. Değeri	Olasılık Değeri		
CD _{lm1} (BP,1980)	360.599*	0.000		
CD _{lm2} (Pesaran, 2004)	22.626*	0.000		
CD _{lm3} (Pesaran, 2004)	3.401*	0.000		
LM _{adj} (PUY, 2008)	39.883*	0.000		

Not: “*”,”**” ve “***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. İst. istatistik anlamındadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi yatay kesit bağımlılığını dikkate almamak, makroekonomik şokların panelin içerisinde yer alan tüm ülkeleri etkilemediğini varsaymak anlamına gelmektedir. Fakat bu çok karşılaşılan bir durum değildir. Bu nedenle, kesitler arası bağımlılığı dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulanması bulguların etkinliği için önem arz etmektedir.

3.1.2. Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Gerçekleştirilen analizler sonucunda, ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulaması gerekli görülmektedir. Bu çalışmada uygulanan yöntemde Nazlıoğlu ve Karul (2017) tarafından ileri sürülen, kademeli geçiş ve kesitler arası bağımlılığa izin veren ikinci nesil panel Fourier LM (Fourier Panel LM) tipi panel birim kök testidir. Söz konusu testin boş hipotezi “birim kök vardır” varsayımı üzerine kuruludur.

Testin sıfır hipotezi, “ H_0 : Birim kök içerir”; alternatif hipotezi ise “ H_1 : Birim kök içermez” şeklinde kuruludur. Tablo 6’da bağımlı değişken LIS ve bağımsız değişken LR’nin Fourier LM birim kök testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 6. Panel Fourier LM Birim Kök Testi Sonuçları

Ülkeler	LIS			LR		
	Fourier tau LM ₁ k=1	Fourier tau LM ₂ k=2	Fourier tau LM ₃ k=3	Fourier tau LM ₁ k=1	Fourier tau LM ₂ k=2	Fourier tau LM ₃ k=3
Avustralya	-1.3731	-1.6759	-1.5654	-0.7820	-0.6579	-0.6419
Kanada	-2.6875	-2.6889	-2.5178	-2.9455	-1.0641	-1.2151
Fransa	-2.1662	-2.6061	-3.5950	-2.8086	-3.8577	-5.0040
İngiltere	-2.4512	-0.8534	-0.6189	-3.0315	-0.7969	-3.5073
Almanya	-1.7336	-1.1101	-0.8161	-2.6631	-0.9767	-1.2832
İtalya	-2.6639	-2.0324	-2.2604	-2.4676	-1.4005	-0.1639
Ürdün	-1.2384	-0.7277	-0.8718	-1.9050	-2.2862	-2.2360
Malezya	-3.5643	-0.6252	-0.7676	-2.8768	-2.9829	-1.7928
İspanya	-2.1116	-0.9459	-1.3754	-2.9623	-0.6983	-1.3134
Tayland	-0.7836	-0.1174	-0.2154	-3.7717	-3.7293	-0.7334
Türkiye	-4.0511	-2.1082	-1.7651	-1.7539	-2.0021	-1.0154
Ukrayna	-0.6438	-0.1109	-0.3840	-1.9696	-2.6697	-1.4461
ABD	-2.4312	-1.3419	0.6878	-0.3889	-0.0271	-1.1161
Z _{LM} (İst. Değeri)	4.7260	4.5370	4.5992	3.6312	2.1847	2.4511
p - değeri	1.000	1.000	1.000	0.9999	0.9855	0.9929

Kaynak: (Nazlıoğlu & Karul, 2017)

H_0 boş hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde reddedilemez sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla LIS ve LR değişkenlerimiz Fourier LM birim kök testi sonuçlarına göre seviyede birim kök içermektedir.

3.1.3. Homojenlik Test Sonuçları

Çalışmamızda Panelimizin homojen olup olmadığını test etmek için Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Slope Homogeneity Test (Delta test) ile analiz gerçekleştirilmiştir. Homojenite testinde sıfır hipotezi H_0 : Eğim katsayıları homojendir iken alternatif hipotez H_1 : Eğim katsayıları heterojendir şeklindedir. Paneli oluşturan ülkeler arasında herhangi birinde ortaya çıkan değişimin diğer ülkeleri aynı düzeyde etkileyip etkilenmediği homojenlik testiyle analiz edilmektedir. Dolayısıyla burada oluşturulan panel modellerinde ekonomik yapıları birbirinden farklı olan ülke grubu için heterojenlik varsayımı kabul edilirken; ekonomik yapıları benzer ülke grupları için homojenlik varsayımı kabul edilmektedir. Bu nedenle elde edilen katsayılar büyük önem arz etmektedir.

Tablo 7'de göç alan 13 ülkenin serilerinin katsayı homojenite test sonuçları görülmektedir. Test değerleri ele alındığında eğim parametrelerinin heterojen olduğu görülmektedir. Burada ekonomik yapıları birbirinden farklı olan bu 13 ülke açısından sonuçların tutarlılık gösterdiği ifade edilebilir. Başka bir ifadeyle, ülkelerden birinde meydana gelen bir değişimin diğer ülkeleri farklı düzeyde etkilediği bulgusu elde edilmiştir.

Tablo 7. Eğim Homojenliği Test Sonuçları

Testler	Test İst.	Olasılık Değeri
Delta Tilde	2.873*	0.002
Delta Tilde _{adj}	3.063*	0.001

Not: “*” %1 anlamlılık seviyesini ifade etmektedir.

Delta testlerinde modelin homojen olduğu üzerine kurulu H_0 hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde reddedilmektedir. Dolayısıyla katsayıların heterojen olduğu bulgusu elde edilmiştir. Bu durum seçilen ülke grubu için uluslararası göçün işsizlik üzerinde meydana getirdiği etkinin her ülke için farklı olacağını işaret etmektedir.

3.1.4. Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Ele alınan tüm değişkenlerin seviyede birim kök içermesi, yatay kesit bağımlılığını ve heterojeniteyi dikkate alan, çoklu yapısal kırılmalara izin veren Westerlund (2006) panel eşbütünleşme testinin uygulanabileceğini ortaya koymaktadır. Tablo 8’de göç işsizlik modeli için uygulanan yapısal kırılmalı eşbütünleşme sonuçları yer almaktadır.

Tablo 8. Yapısal Kırılmalı Panel Eşbütünleşme Test Sonuçları

	LM Test İstatistiği	Asimptotik Olasılık Değeri	Bootstrap Olasılık Değeri
Yapısal Kırılmasız Model			
<i>Sabitli</i>	5.824*	0.000	0.060
<i>Sabit ve Trendli</i>	5.287*	0.000	0.000
Yapısal Kırılmalı Model			
<i>Sabitli</i>	-9.796	1.000	0.720
<i>Sabit ve Trendli</i>	-41.919	1.000	0.880
Kırılma Tarihleri			
	<i>Sabitli</i>		<i>Sabit ve Trendli</i>
Avustralya	1999-2003-2008		2000-2008-2013
Kanada	1999-2004-2008		2000-2008-2015
Fransa	2000-2008-2012		2000-2008-2013
İngiltere	2008-2013		2000-2008-2013
Almanya	2007-2012		1999-2005
İtalya	1999-2003-2011		2006-2013
Ürdün	2015		2005-2015
Malezya	2000-2009		1999-2003-2015
İspanya	1999-2004-2008		2007-2011
Tayland	2002-2009		1999-2009-2013
Türkiye	2001-2014		2001-2008-2012
Ukrayna	2004-2008		1999-2008-2013
ABD	2008-2013		2001-2005-2009

Not: Bootstrap olasılık değerleri 100 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Asimptotik olasılık değerleri, standart normal

dağılımdan elde edilmiştir. “*” işareti %1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir. **Kaynak:** (Westerlund, 2006)

Göç alan 13 ülke için elde edilen eşbütünleşme test bulgularına göre, serilerde yatay kesit bağımlılığı olduğundan bootstrap kritik değerleri dikkate alınmakta ve eşbütünleşme ilişkisinin varlığı üzerine kurulu H_0 hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde kabul edilmektedir. Bu durumda, seçilen ülke grubu için yapılan yapısal kırılmalı eşbütünleşme testinde değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İlaveten Tablo 8’de ülkeler bazında kırılma tarihleri görülmektedir. Kırılma tarihleri ele alındığında 2008 küresel finans krizinin ve 1997 Doğu Asya mali krizinin etkisinin olabileceği ifade edilebilir.

3.1.5. Panel Eşbütünleşme Katsayı Tahmin Sonuçları

Eşbütünleşme testi sonucunda değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olduğu durumlarda, eşbütünleşme katsayıları, heterojeniteyi ve kesitler arası bağımlılığı dikkate alan Pesaran (2006) tarafından geliştirilen CCE yöntemi kullanılmaktadır. Göç alan 13 ülke için eşbütünleşme katsayıları tahmin sonuçlarına Tablo 9’da yer verilmektedir.

Tablo 9’da analize dâhil edilen seçilmiş 13 göç alan ülkedeki, uluslararası göçün (LR) işsizlik (LIS) üzerine etkisi incelenmektedir.

İlk olarak LR değişkeninin LIS bağımlı değişken üzerindeki etkisi ülke bazında ve genel olarak analiz edilmektedir. CCE tahminci testine göre uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisi %1, %5 veya %10 düzeyinde 6 ülkede anlamlı iken 7 ülkede anlamsız olduğu sonucu elde edilmiştir.

Ülkeler tek tek incelendiğinde ise Avustralya, Ürdün, Malezya, İspanya, Ukrayna ve ABD’de uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisi anlamlı iken; Kanada, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Tayland ve Türkiye’de istatistiksel olarak anlamsızdır. Anlamlı olan sonuçlardan Avustralya ve Malezya’da uluslararası göç işsizliği artırırken diğer ülkelerin işaretlerinin negatif olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Söz konusu ülke grubu panelinin geneli değerlendirilecek olursa uluslararası göçün işsizlik üzerindeki etkisine dair sonuç istatistiki olarak anlamsız bulunmuştur.

Elde edilen sonuçları ülke bazında değerlendirmek gerekirse; uluslararası göçte meydana gelen %1’lik bir artış işsizlik oranlarını Avustralya’da %0.201, Malezya’da %0.084 artırırken Ürdün’de %0.060, İspanya’da %0.175, Ukrayna’da %0.135, ABD’de %0.614 azaltmaktadır.

Göçmen ve mülteciler göç ettikleri ülkede emek arzı artışına sebep olmaktadır. Eğer göç alan ülkeler istedikleri özellikte ve yetenekte kişilere ulaşmada zorluk çekiyorlar ise göçmen ve mülteciler bu durumun ortadan kalkmasını sağlayarak istihdam artışı yaratabilir. Nüfusun yaşlandığı ülkelerde emekliliğe ayrılacak insanların sayısı gittikçe artarken çalışabilecek yaşta kişi sayısı gittikçe azalmaktadır. Yaşlanan nüfusun yerini dolduracak çalışabilecek güçte olan nüfus göçmenler ve mültecilerle karşılanarak yeni bir dinamizm oluşturulabilir.

Kılıç vd. (2019), çalışmalarında göçün işgücü piyasası üzerine etkisi incelemiştir. Seçilmiş 23 OECD ülkesi için gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarına göre uluslararası göçün işsizlik

üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu belirtilmektedir. Başka bir ifadeyle çalışmada uluslararası göçde meydana gelen bir artışın işsizliği azaltacağı yönünde sonuçlar elde edildiği ortaya konmaktadır.

Fakat diğer yandan göçmenler emek piyasasında yerli işçilerin yerini alarak yerli nüfus arasında işsizliğin artmasına sebep olabilmektedirler.

Venturini ve Villisio (2004), yapmış oldukları çalışmalarında 1993-1997 dönemine ait üç aylık zaman serisi verilerini kullanarak, İtalya'da göçün işgücü piyasalarına olan etkilerini EKK yöntemini kullanarak test etmişlerdir. Göç oranı ve istihdam oranı değişkenlerinin kullanıldığı çalışmada yapılan analiz sonuçlarına göre göçün işsizliği artırdığı tespit edilmiştir. Yani, göçmen işgücündeki artış, yerliler için istihdam olanaklarının azalması anlamına gelmektedir.

Tablo 9. Eşbütünleşme Katsayıları Tahmini (CCE)

CCE	Katsayı	β_1 Std. Hata	p-değeri
Ülke Sonuçları			
Avustralya	0.2013269*	0.0446798	0.000
Kanada	0.1424005	0.0905697	0.116
Fransa	0.1936237	0.2776995	0.486
İngiltere	-0.0278923	0.1527608	0.855
Almanya	-0.0696612	0.0710014	0.327
İtalya	0.0092487	0.0651244	0.887
Ürdün	-0.0602606*	0.0131591	0.000
Malezya	0.0843775*	0.0295985	0.004
İspanya	-0.1754937*	0.0894551	0.050
Tayland	-0.229565	0.6459592	0.722
Türkiye	-0.0107642	0.0350588	0.759
Ukrayna	-0.1351334**	0.0795694	0.089
ABD	-0.614016*	0.1500945	0.000

Not: “*”, “**” ve “***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Kaynak: (Peseran, 2006)

Çalışmamızdan elde edilen bulgular Formentin (2013), Jean ve Jimenez (2007), Boubtane (2013) ve Sarı (2019)'un çalışmasıyla uyumludur.

3.2. Göç Enflasyon Modeli Üzerine Bir Uygulama

$$LE_{it} = \alpha_i + \beta_{1i} LR_{it} + \varepsilon_{it}$$

$$(i = 1, \dots, 13) \text{ ve } (t = 1996, \dots, 2019)$$

Kesit boyutu; i , zaman boyutu; t ile ifade edilmiştir.

3.2.1. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenlerde kesitler arası bağımlılığı test etmek için Breusch ve Pagan (1980) LM testi, Pesaran (2004) tarafından geliştirilen CD ve CDLM testleri ile Pesaran vd. (2008) tarafından geliştirilen LMadj testi kullanılmaktadır. Tablo 10'da yatay kesit bağımlılığı test sonuçları yer almaktadır.

Tablo 10'da yer alan yatay kesit bağımlılığı testine göre %1 anlamlılık düzeyinde kesitler arası bağımlılık olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu sonuca göre bir ülkede meydana gelen bir değişikliğin diğer ülkeleri de etkilediği ifade edilebilir.

Tablo 10. Yatay Kesit Bağımlılığı Test Sonuçları

Değişkenler	LE		LR		
	Testler	İst. Değeri	Olasılık Değeri	İst. Değeri	Olasılık Değeri
CD _{lm1} (BP,1980)		294.935*	0.000	117.336*	0.003
CD _{lm2} (Pesaran, 2004)		17.369*	0.000	3.149*	0.001
CD _{lm3} (Pesaran, 2004)		0.870	0.000	-2.787*	0.003
LM _{adj} (PUY, 2008)		0.769	0.221	3.202*	0.001
Eşbütünleşme Denklemi					
		İst. Değeri		Olasılık Değeri	
CD _{lm1} (BP,1980)		669.560*		0.000	
CD _{lm2} (Pesaran, 2004)		47.363*		0.000	
CD _{lm3} (Pesaran, 2004)		23.505*		0.000	
LM _{adj} (PUY, 2008)		35.412*		0.000	

Not: “*”, “**” ve “***” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir. İst, istatistik anlamındadır.

Daha önce de belirttiğimiz gibi yatay kesit bağımlılığını dikkate almamak, makroekonomik şokların paneli oluşturan tüm ülkeleri etkilemediğini varsaymak anlamına gelmektedir. Fakat bu çok karşılaşılan bir durum değildir. Bu nedenle, kesitler arası bağımlılığı dikkate alan ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulanması bulguların etkinliği için önem arz etmektedir.

3.2.2. Panel Birim Kök Testi Sonuçları

Gerçekleştirilen analizler sonucunda, ikinci nesil panel birim kök testlerinin uygulaması gerekli görülmektedir. Bu çalışmada uygulanan yöntem de Nazlıoğlu ve Karul (2017) tarafından ileri sürülen, kademeli geçiş ve kesitler arası bağımlılığa izin veren ikinci nesil panel Fourier LM (Fourier Panel LM) tipi panel birim kök testidir. Söz konusu testin boş hipotezi “birim kök vardır” varsayımı üzerine kuruludur.

Testin sıfır hipotezi “ H_0 : Birim kök içerir”; alternatif hipotezi ise “ H_1 : Birim kök içermez” şeklinde kuruludur. Tablo 11’de bağımlı değişken LE ve bağımsız değişken LR’nin Fourier LM birim kök testi sonuçları yer almaktadır.

Tablo 11. Panel Fourier LM Birim Kök Testi Sonuçları

Ülkeler	LE			LR		
	Fourier tau LM ₁ k=1	Fourier tau LM ₂ k=2	Fourier tau LM ₃ k=3	Fourier tau LM ₁ k=1	Fourier tau LM ₂ k=2	Fourier tau LM ₃ k=3
Avustralya	1.3330	1.3171	0.6688	-0.7820	-0.6579	-0.6419
Kanada	2.3336	1.3197	1.3993	-2.9455	-1.0641	-1.2151
Fransa	2.0356	0.2113	0.5003	-2.8086	-3.8577	-5.0040
İngiltere	2.0237	2.6893	2.0104	-3.0315	-0.7969	-3.5073
Almanya	2.3914	1.3642	1.7466	-2.6631	-0.9767	-1.2832
İtalya	-0.0358	-0.8542	-1.3799	-2.4676	-1.4005	-0.1639
Ürdün	1.8255	0.8560	1.0211	-1.9050	-2.2862	-2.2360
Malezya	0.4554	0.8925	1.5638	-2.8768	-2.9829	-1.7928
İspanya	1.3215	-1.3423	-1.2682	-2.9623	-0.6983	-1.3134
Tayland	-0.1326	-0.6164	-0.0102	-3.7717	-3.7293	-0.7334
Türkiye	-4.9873	-2.7377	-3.1889	-1.7539	-2.0021	-1.0154
Ukrayna	0.3689	0.9752	1.4215	-1.9696	-2.6697	-1.4461
ABD	2.5082	0.3851	0.8200	-0.3889	-0.0271	-1.1161
Z_{LM} (İst. Değeri)	22.4730	12.7221	13.6363	3.6312	2.1847	2.4511
p - değeri	1.000	1.000	1.000	0.9999	0.9855	0.9929

Kaynak: (Nazlıoğlu & Karul, 2017)

H_0 boş hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeyinde reddedilemez sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla LE ve LR değişkenlerinin Fourier LM birim kök testi sonuçlarına göre seviyede birim kök içerdiği belirtilebilir.

3.2.3. Homojenlik Test Sonuçları

Çalışmamızda panelimizin homojen olup olmadığını test etmek için Pesaran ve Yamagata (2008) tarafından geliştirilen Slope Homogeneity Test (Delta test) ile analiz gerçekleştirilmiştir. Homojenite testinde sıfır hipotezi H_0 : Eğim katsayıları homojendir iken alternatif hipotez H_1 : Eğim katsayıları heterojendir şeklindedir. Paneli oluşturan ülkeler arasında herhangi birinde ortaya çıkan değişimin diğer ülkeleri aynı düzeyde etkileyip etkilenmediği homojenlik testiyle analiz edilmektedir. Dolayısıyla burada oluşturulan panel modellerinde ekonomik yapıları birbirinden farklı olan ülke grubu için heterojenlik varsayımı kabul edilirken; ekonomik yapıları benzer ülke grupları için homojenlik varsayımı kabul edilmektedir. Bu nedenle elde edilen katsayılar büyük önem arz etmektedir. Tablo 12’de göç alan 13 ülkenin serilerinin katsayı homojenite test sonuçlarına yer verilmektedir. Sonuçlar

değerlendirildiğinde eğitim parametrelerinin heterojen olduğu görülmektedir. Bu durumda ekonomik yapıları birbirinden farklı olan bu 13 ülke açısından, ülkelerden birinde gerçekleşen bir değişimin diğer ülkeleri farklı düzeyde etkileyebileceği bulgusu elde edilmiştir.

Tablo 12. Eğitim Homojenliği Test Sonuçları

Testler	Test İstatistiği	Olasılık Değeri
Delta Tilde	13.668*	0.000
Delta Tilde _{adj}	14.571*	0.000

Not: “*” %1 anlamlılık seviyesini ifade etmektedir.

Delta testlerinde modelin homojen olduğu üzerine kurulu H_0 hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde reddedilmektedir. Bu da katsayıların heterojen olduğu bulgusunu göstermektedir. Paneli oluşturan ülke grubu için uluslararası göçün enflasyon üzerinde meydana getirdiği etkinin her ülke için farklı olacağını işaret etmektedir.

3.2.4. Panel Eşbütünleşme Testi Sonuçları

Ele alınan tüm değişkenlerin seviyede birim kök içermesi, yatay kesit bağımlılığını ve heterojeniteyi dikkate alan, çoklu yapısal kırılmalara izin veren Westerlund (2006) panel eşbütünleşme testinin uygulanabileceğini ortaya koymaktadır. Tablo 13’de göç enflasyon modeli için uygulanan yapısal kırılmalı eşbütünleşme sonuçları yer almaktadır.

Tablo 13. Yapısal Kırılmalı Panel Eşbütünleşme Test Sonuçları

	LM Test İstatistiği	Asimptotik Olasılık Değeri	Bootstrap Olasılık Değeri
Yapısal Kırılmasız Model			
<i>Sabitli</i>	5.824*	0.000	0.090
<i>Sabit ve Trendli</i>	5.287	0.000	0.000
Yapısal Kırılmalı Model			
<i>Sabitli</i>	-9.796	1.000	0.670
<i>Sabit ve Trendli</i>	-41.919	1.000	0.900
Kırılma Tarihleri			
	<i>Sabitli</i>		<i>Sabit ve Trendli</i>
Avustralya	1999-2003-2008		2000-2008-2013
Kanada	1999-2004-2008		2000-2008-2015
Fransa	2000-2008-2012		2000-2008-2013
İngiltere	2008-2013		2000-2008-2013
Almanya	2007-2012		1999-2005
İtalya	1999-2003-2011		2006-2013
Ürdün	2015		2005-2015
Malezya	2000-2009		1999-2003-2015
İspanya	1999-2004-2008		2007-2011

Tayland	2002-2009	1999-2009-2013
Türkiye	2001-2014	2001-2008-2012
Ukrayna	2004-2008	1999-2008-2013
ABD	2008-2013	2001-2005-2009

Not: Bootstrap olasılık değerleri 100 tekrarlı dağılımdan elde edilmiştir. Asimptotik olasılık değerleri, standart normal dağılımdan elde edilmiştir. “*” işareti %1 düzeyinde anlamlılığı ifade etmektedir. **Kaynak:** (Westerlund, 2006)

Göç alan 13 ülke için elde edilen eşbütünleşme test bulgularına göre, serilerde yatay kesit bağımlılığı olduğundan bootstrap kritik değerleri dikkate alınmakta ve eşbütünleşme ilişkisinin varlığı üzerine kurulu H_0 hipotezi %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerinde kabul edilmektedir. Bu durumda, oluşturulan panel için yapılan yapısal kırılmalı eşbütünleşme testinde değişkenler arasında uzun dönemli bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. İlaveten Tablo 13.de ülkeler bazında kırılma tarihleri görülmektedir. Kırılma tarihleri ele alındığında 2008 küresel finans krizinin ve 1997 Doğu Asya mali krizinin etkisinin olabileceği ifade edilebilmektedir.

3.2.5. Panel Eşbütünleşme Katsayı Tahmin Sonuçları

Değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olduğu sonucuna varıldığı durumlarda, eşbütünleşme katsayıları, heterojeniteyi ve kesitler arası bağımlılığı dikkate alan Pesaran (2006) tarafından geliştirilen CCE yöntemi kullanılmaktadır. Göç alan 13 ülke için eşbütünleşme katsayıları tahmin sonuçlarına Tablo 14.de yer verilmektedir.

Tablo 14.de analize dâhil edilen seçilmiş 13 göç alan ülkedeki, uluslararası göçün (LR) enflasyon (LE) üzerine etkisi incelenmektedir.

İlk olarak LR değişkeninin LE bağımlı değişken üzerindeki etkisi ülke bazında ve genel olarak analiz edilmektedir. CCE tahminci testine göre uluslararası göçün enflasyon üzerine etkisi %1, %5 veya %10 düzeyinde 6 ülkede anlamlı diğer ülkelerde anlamsızdır.

Ülkeler tek tek incelendiğinde; İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya, Türkiye ve ABD’de sonuçlar istatistiki olarak anlamlı iken diğer ülkelerde anlamsızdır. Anlamlı olan ülkelere İtalya’nın işareti pozitif iken diğer ülkelerin tamamının işareti negatif olarak bulunmuştur. Başka bir ifadeyle uluslararası göç İngiltere, Almanya, İspanya, Türkiye ve ABD’de enflasyonu azaltırken İtalya’da enflasyonu artırdığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca %10 anlamlılık seviyesinde panelin geneli istatistiki olarak anlamlıdır.

Elde edilen sonuçları ülke bazında değerlendirmek gerekirse; uluslararası göçte meydana gelen %1’lik bir artış enflasyonu İngiltere’de %0.066, Almanya’da %0.008, İspanya’da %0.040, Türkiye’de %0.067, ABD %0.029 azaltmaktadır. Ayrıca İtalya’da uluslararası göçte meydana gelen %1’lik bir artış enflasyonu %0.016 artırmaktadır.

İlk olarak göçmenler talebi artırarak enflasyonun artmasına sebep olabilirler. Akgündüz vd. (2015), mülteci krizlerini ev sahibi ülkeye etkisini inceleyen çalışmasında uluslararası göçte meydana

gelen artışın talebi artırarak enflasyonun artmasına sebep olduğu bulgusuna ulaştığını belirtmektedir.

İkinci etki göçmenlerin yerli halka kıyasla daha fazla vakitlerinin olmasından kaynaklı olarak en ucuz ürünü arayıp bulma imkânına sahiptirler. Bu durum şirketlerin fiyatlarının düşmesine sebebiyet verecek dolayısıyla enflasyon düşecektir. Başka bir etkide sığınmacıların yerli halka göre göç ettikleri ülkede emek yoğun sektörlerde daha ucuz işgücü sağlamalarıdır. Düşük ücretli emek üretim maliyetlerini düşürecek ve böylelikle enflasyon oranları düşecektir.

Lach (2007), 1990 yılında Rusya'dan İsrail'e gerçekleşen göç akışını incelemiştir. Göç oranı ve fiyatlar genel seviyesinin değişken olarak kullanıldığı çalışmada iki aşamalı EKK yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada göçmenlerde meydana gelen %1'lik bir artışın tüketici fiyatlarında 0,5 puanlık bir düşüş meydana getirdiği belirtilmektedir. Bu çalışmada olduğu gibi göçmenler ev sahibi ülkede enflasyonunu negatif etkileyebilmektedirler. Bunun sebebi söz konusu grupların üretim maliyetlerini aşağı çekmesidir.

Konuk ve Tümen (2016), Türkiye için gerçekleştirdikleri çalışmada göç nedeniyle TÜFE'de %2,5 azalma meydana geldiğini belirtmiştir.

Zachariadis (2012), 1990-2006 yılları arasında göçün fiyatlar üzerinde etkisini inceleyen çalışmada göç oranı, fiyat seviyeleri, nüfus büyüklüğü, maliyet, dışa açıklık ve kişi başı GSYİH değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmada 90 ülke 140 şehir için 304 ürün fiyatı değerlendirmeye alınmıştır. GMM tahmincisi ve Arelona Blundell ve Bond (1998) sistem tahmincisinin kullanıldığı çalışmada göçmenlerde meydana gelen %10'luk bir artışın nihai malların fiyatında % 3'lük azalma meydana getirdiği sonucuna varılmıştır. Sonuçların TÜFE'yi oluşturan çeşitli mal ve hizmetler için tutarlı olduğu belirtilmektedir.

Tablo 14. Eşbütünlüşme Katsayıları Tahmini (CCE)

	Katsayı	β_1 Std. Hata	p-değeri
CCE	-0.0187272	0.0101866	0.0660
Ülke Sonuçları			
Avustralya	-0.0144692	0.0112565	0.199
Kanada	0.0099038	0.01449	0.494
Fransa	0.0079392	0.0296742	0.789
İngiltere	-0.0663319*	0.0068026	0.000
Almanya	-0.0088607***	0.004787	0.064
İtalya	0.0163192**	0.0058472	0.005
Ürdün	0.0066211	0.0075726	0.382
Malezya	0.008221	0.005001	0.100
İspanya	-0.0403811*	0.0060689	0.000
Tayland	0.0235372	0.0441944	0.594

Türkiye	-0.0678657*	0.0309474	0.028
Ukrayna	-0.088687	0.0649021	0.172
ABD	-0.0293988*	0.0117218	0.012

Not: “*”,”***” ve “****” işaretleri sırasıyla %1, %5 ve %10 seviyesinde anlamlılığı ifade etmektedir.

Kaynak: (Pesaran, 2006)

Eşbütünleşme testi sonucunda 13 göç alan ülkeyi içeren panel genelinde elde edilen sonuçlar ise aşağıdaki şekildedir:

$$LE = \alpha - 0.018LR + \varepsilon$$

Bu durumda, panelimizi oluşturan 13 göç alan ülkede LR’de meydana gelen %1’lik bir artış LE’yi %0.018 azaltmaktadır. Başka bir deyişle uluslararası göçte meydana gelen artışlar panel geneline bakıldığında enflasyonu azaltmaktadır.

Burada panel içerisinde yer alan ülkelerden Türkiye ve Ukrayna’nın ele alınan yıllar içerisinde yüksek enflasyon oranlarına sahip olmaları elde edilen sonuçlara da yansımaktadır. Elde edilen sonuçlarda Ukrayna ve Türkiye uluslararası göç artışıyla birlikte enflasyonda meydana gelen azalıştan en çok etkilenen ülkelerdir.

Elde edilen bulgular literatürde yer alan Lach (2007), Zachariadis (2012) ve Konuk ve Tümen (2016)’nın çalışmalarıyla uyumludur.

Sonuç ve Tartışma

Uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisini araştıran ilk modelin panel sonucuna göre panelin sonucu istatistiksel olarak anlamsızdır. Başka bir ifadeyle CCE tahminci testine göre uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisi %1, %5 veya %10 düzeyinde 6 ülkede anlamlı iken 7 ülkede anlamsız olduğu sonucu elde edilmiştir.

Ülkeler tek tek incelendiğinde ise; Avustralya, Ürdün, Malezya, İspanya, Ukrayna ve ABD’de uluslararası göçün işsizlik üzerine etkisi anlamlı iken Kanada, Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya, Tayland ve Türkiye’de istatistiksel olarak anlamsızdır. Anlamlı olan sonuçlardan Avustralya ve Malezya’da uluslararası göç işsizliği artırırken diğer ülkelerin işaretlerinin negatif olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçları ülke bazında değerlendirmek gerekirse uluslararası göçte meydana gelen %1’lik bir artış işsizlik oranlarını Avustralya’da %0.201, Malezya’da %0.084 artırırken; Ürdün’de %0.060, İspanya’da %0.175, Ukrayna’da %0.135 ve ABD’de %0.614 azaltmaktadır.

Bu sonuçlar doğrultusunda uluslararası göç işsizlik üzerinde yerli çalışanların işlerini ellerinden almak suretiyle işsizlikte artış ortaya çıkarabileceği gibi aynı zamanda ucuz işgücü sağlaması sebebiyle maliyetleri düşürerek üretimin artmasına katkı sağlamak yoluyla yeni iş imkânlarının oluşmasıyla birlikte yeni fırsatlar ortaya çıkararak işsizliğe etki etmeyebilir. Ya da işsizliği azaltabilir.

Uluslararası göçün enflasyon üzerine etkisini inceleyen ikinci modelde toplam mülteci sayısı ve tüfe değişkenleri kullanılarak ülke bazında ve genel olarak analiz sonuçları elde edilmiştir. CCE tahminci testine göre uluslararası göçün enflasyon üzerine etkisi %1, %5 veya %10 düzeyinde 6 ülkede anlamlı diğer ülkelerde anlamsızdır.

Ülkeler tek tek incelendiğinde ise İngiltere, Almanya, İtalya, İspanya, Türkiye ve ABD'de sonuçlar istatistiki olarak anlamlı iken diğer ülkelerde anlamsızdır. Anlamlı olan ülkelere İtalya'nın işareti pozitif iken diğer ülkelerin tamamının işareti negatif olarak bulunmuştur. Başka bir ifadeyle uluslararası göç İngiltere, Almanya, İspanya, Türkiye ve ABD'de enflasyonu azaltırken İtalya'da enflasyonu artırdığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca %10 anlamlılık seviyesinde panelin geneli istatistiki olarak anlamlıdır.

Elde edilen sonuçları ülke bazında değerlendirmek gerekirse; uluslararası göçte meydana gelen %1'lik bir artış enflasyonu İngiltere'de %0.066, Almanya'da %0.008, İspanya'da %0.040, Türkiye'de %0.067 ve ABD'de %0.029 azaltmaktadır. Ayrıca İtalya'da uluslararası göçte meydana gelen %1'lik bir artış enflasyonu %0.016 artırmaktadır.

Uluslararası göç enflasyonu talep artışıyla beraber artırırken maliyetlerin azalmasıyla birlikte de azaltabilir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta enflasyonun artmaması adına göçmenlerin ihtiyaç duyduğu alanlarda yatırım yapılarak üretimin artırılmasını sağlamaktır.

Sonuç olarak göç alan 13 ülke için 1996-2019 yılları verilerinin kullanılmasıyla elde edilen bulgular panel genelinde uluslararası göçün işsizlik oranlarına etki etmediği ve enflasyon oranlarını düşürdüğü görülmektedir. Bu doğrultuda ülkelere önerilecek politikalar büyük önem arz etmektedir. Göçmenlerin göç edilen ülkede o ülkenin vatandaşlarının çalışmak istemedikleri alanlarda istihdam edilmeleri söz konusu olmakla birlikte farklı alanlara kaymaları bir taraftan o ülke vatandaşlarının yaptıkları işleri daha düşük ücretle yaptıkları için maliyetleri düşürebilir.

Mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerde yatırımların artırılması, mesleki eğitimlere teşvik edilmesi ve gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi o bölgedeki insanların ve mültecilerin istihdam oranlarını artırmak adına yararlı yatırımlar olacaktır.

Ev sahibi ülkelerin makroekonomik dengeleri üzerinde yük oluşturulmaması ve mültecilerin de insani değerler kapsamında yaşayabilmesi adına bazı kurum ve kuruluşların en fazla mülteci barındıran ülkelere yardımda bulunması önem arz etmektedir.

Özellikle düzensiz ve kitlesel göç niteliği taşıyan göç olayları başta Türkiye olmak üzere birçok ülkede endişe uyandırmaktadır. Bu konuda göç alan ülkenin ekonomik, sosyal, siyasal, toplumsal ve kültürel yapısını da dikkate alarak ihtiyaç duyacağı kadarını kabul ederek geri kalanına kendi ülkelerinde ya da göçmen kabul eden diğer ülkelere yönlendirerek bu göç sorunsalına çözüm bulunması gerekmektedir. Burada kendi ülkelerine gönderilen göçmenler için de başta Birleşmiş Milletler öncülüğünde oluşturulan tüm göçle ilgili uluslararası kuruluşların içinde bulunduğu göç idaresi gerçekleştirecek kurum tesis edilmelidir. Bu kurum tarafından kendi ülkesine gönderilen göçmenlerin

önce belirli bir bölgede insani şartlarda eğitim, sağlık, barınma temel gereksinimlerini karşılayacak uyum ve geçiş merkezi adı verilen yerlerde konaklamaları sağlanmalıdır.

Göç alan ülkenin ise geçici statüde aldıkları göçmenleri yaş, cinsiyet, yetenek ve eğitim durumlarını dikkate alarak en az iki yıllık bir uyum ve kabul sürecinin belli aşamalarda gerçekleşeceği programları uygulamaya koymasının gerekliliğinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda 18 yaş ve altı olmak üzere göçmenler için eğitim öncelikli olarak yaşadıkları ülkede sosyal, toplumsal ve kültürel yapıya uyum programları geliştirilmeli ve uygulamaya geçirilmelidir.

Bir diğer husus ise yetişkin ve çalışma çağındaki olan göçmenlerle ilgili uygulanması gereken programlardır. Bu programlarda göçmenlerin eğitim durumu dikkate alınmalı aynı zamanda işgücü piyasasında gereksinim duyulan alanlara da gerekli mesleki eğitim verilerek belirli alanda yığılmanın hem önüne geçilmeli hem de işgücü piyasasının çalışma koşulları bozulmadan nitelikli işgücünün artırılması sağlanmalıdır. Böylece emek verimliliği ile birlikte üretim artışına yansımaları söz konusu olacaktır.

Bu konu üzerinde durulması gereken diğer bir husus ise uyum ve kabul sürecini başarıyla tamamlayan göçmenlerin ülke içinde düzensiz hareketlerinin kontrol altında tutulmasıdır. Nüfus yoğunluğunun çok olduğu ve sanayileşmenin olduğu bölgelerden nüfus yoğunluğunun az ve gelişmekte olan bölgelere yönlendirilmesinin hem ekonomik hem de sosyal sebeplerle uyum sürecini hızlandıracağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak ekonomik, siyasal, toplumsal ve kültürel yapıya uyum sağlayabilen nitelikli göçmenlerin varlığı göç alan ülke için beşeri sermaye kazanımı gibi görülürse bunun ekonomik büyümeyi sağlayan hem üretim artışına hem de emek verimliliğine yansımaları ülkenin refah düzeyinin artmasını sağlayacağını ifade edebiliriz.

Bu çalışma Uluslararası Göçün Temel Makro Ekonomik Göstergeler Üzerine Etkisi: Göç Alan Ülkelere Dayalı Panel Veri Analizi isimli doktora tezinden üretilmiştir.

KAYNAKÇA

- Addison, T. & Worswick, C. (2002). The Impact of Immigration on the Earnings of Natives: Evidence from Australian Micro Data. *Economic Record*, 78(1), 68–78.
- Akgündüz, Y. Van Den Berg, M. & Hassink, W.H. (2015). The Impact of Refugee Crises on Host Labor Markets: The Case of the Syrian Refugee Crisis, IZA Discussion Paper, No: 8841.
- Angrist, D. & Kugler, D.A. (2003). Protective or Counter – Productive? Labour Market Institutions and the Effect of Immigration EU Natives, Oxford University Press on behalf of the Royal Economic Society.
- Aslan, A. & Altınöz, B. (2020). The Relationship between Unemployment and Immigration with Linear and Nonlinear Causality Tests: Evidence from the United States. *Economic Journal of Emerging Markets*, 12(1), 13-24.
- Bonin, H. (2005). Wage and Employment Effects of Immigration to Germany: Evidence from a Skill Group Approach, IZA Discussion Paper, No.1875.

- Boubtane, E. Coulibaly, D. & Rault, C. (2013). Immigration, Unemployment and GDP in The Host Country: Bootstrap Panel Granger Causality Analysis on OECD Countries. CES Working Papers, 14, 1-30.
- Card, D. (1990). The Impact of the Mariel Boatlift on the Miami Labor Market. *Industrial and Labor Review*, 43(2), 245-257.
- Chetlos, M. & Roupakias, S. (2012). İmmigration, Unemployment and Growth: Empirical Evidence from Greece. MPRA, 1-16. <https://mpra.ub.uni-muenchen.de/39927/>
- Cohen, G. S. & Paserman, D.M. (2004). The Dynamic Impact of Immigration on Natives' Labor Market Outcomes: Evidence from Israel. IZA Discussion Papers, No. 1315.
- Cortes, P. (2008). The Effect of Low-Skilled Immigration on U.S. Prices: Evidence from CPI Data". *Journal of Political Economy* 116, 381-422.
- Çelik, R. & Arslan, I. (2018). Göç ve İşsizlik Arasındaki İlişki: Ampirik Bir Uygulama. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 74(1), 64-75.
- Değer, D.N. (2019). Türkiye'de Dış Göç ve Makroekonomik Performans İlişkisi: Zaman Serileri Analizi (1985-2017). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Karadeniz.
- Dustmann, C. Fabbri, F. & Preston, I. (2005). The Impact Of Immigration On The British Labour Market. *The Economic Journal*, 324-341.
- Feridun, M. (2007). Immigration, Income and Unemployment: An Application of the Bounds Testing Approach to Cointegration, Project MUSE Scholarly Journals Online. Lough borough University, U.K, *The Journal of Developing Areas*, 41(1), 37-49.
- Fromentin, V. (2013). The Relationship Between Immigration and Unemployment: The Case of France. *Economic Analysis & Policy*, 43(1), 51-66.
- Gülbahar, A. (2020). Dış Göçün Makroekonomik Etkileri: Türkiye Örneği (1996-2016). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Hercowitz, Z. & Yashiv, E. (2002). A Macroeconomic Experiment İn Mass Immigration, IZA Discussion Paper No. 475.
- Jean, S. & Jimenez, M. (2007). The Unemployment Impact of Immigration in OECD Countries. *European Journal of Political Economy*, 27, 241-256.
- Kabaklarlı, E. (2016). Mülteci Akımını Belirleyen Faktörlerin Makro Ekonomik Panel Veri Analizi (Ortadoğu ve Türkiye). *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 8(2), 56-60.
- Kılıç, C. Yücesan, M. & Özekicioğlu, H. (2019). Relationship between Migration and Unemployment: Panel Data Analysis for Selected OECD Countries. *Montenering Journal of Economics*, 15 (3), 101-111.
- Konuk, B. B. & Tümen, S. (2016). Immigration and Prices: Qaisi-Experimental Evidence from Syrian Refugees in Turkey. *Central Bank of the Republic of Turkey, Working Paper No: 16/1*.
- Lach, S. (2007). Immigration and prices. *Journal of Political Economy*, 115(4), 548-587". <https://doi.org/10.1086/521529>.
- Latif, E. (2015). The Relationship Between Immigraion and Unemployment: Panel Data Evidence From Canada. *Economic Modelling*, 50, 162-167.
- Morley, B. (2006). Causality Between Economic Growthand İmmigration an ARDL Bounds Testing Approach. *EconomicLetters* 90, 72-76.
- Nazhoğlu, S. & Karul, C. (2017). Panel LM Unit Root Test With Gradual Structural Shifts. 40th International Panel Data Conference, July 7-8, Thessaloniki-Greece, 1-26.

- Nurdoğan A. K. & Şahin, M. (2019). Türkiye'ye Yönelen Uluslararası Göç İşsizliğin Bir Nedeni mi??. *Uluslararası Toplum ve Araştırma Dergisi*, 9(11), 2203-2221.
- Oytun, O. & Gündoğar, S.S. (2015). Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu. (ORSAM-TESEV/2018,1-40) <https://www.orsam.org.tr/tr/suriyeli-siginmacilarin-turkiye-ye-etkileri/>
- Pesaran, H. M. (2004). General Diagnostic Tests For Cross Section Dependence İn Panels. Discussion Paper, No. 1240 <https://doi.org/10.17863/CAM.5113>
- Pesaran, M. H. (2006). Estimation and Inference in Large Heterogeneous Panels with a Multifactor Error Structure. *Econometrica*, 74 (4), 967–1012.
- Pesaran, M. H. & Yamagata, T. (2008). Testing slope homogeneity in large panels. *Journal of Econometrics*, 142, 50-93.
- Pesaran, M.H., Ullah, A. & Yamagata, T. (2008). A Bias-adjusted LM Test of Error Cross-Section Independence. *Econometrics Journal*, 11, 105-127.
- Sareya, B., Mansur, K. & Mahmud, R. (2015). Immigration and Employment Rate: A Case Study in Oil Palm Sabah Plantation Sector. *Malysian Journal of Business and Economis*, 2(1), 45-61.
- Sarı, S., Ay, A. & Köksal, M. (2019). İşsizlik ve Göç Arasındaki İlişki: OECD Ülkeleri Uygulaması (2008-2018). *International Conference on Eurasian Economies*, 204-211.
- Shan J., Morris A. & Sun F. (1999) Immigration and Unemployment: New Evidence from Australia and New Zealand. *International Review of Applied Economics*, 13(2), 253-260.
- Simon, J. L., Moore, S., & Sullivan, R. (1993). The Effect of Immigration on Aggregate Native Unemployment : An Across City Estimation. *Journal of Labour Research*, 19(3), 300-316.
- Şahin, L.& Şen, A. (2020). Uluslararası İşgücü Göçlerinin Ekonomik Etkileri: İşsizlik, Vergi Gelirleri, Verimlilik. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 19(40), 375-394.
- Şimşek, D. (2018). Göç Oranı, Enflasyon Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişki: En Fazla göç Alan Sekiz Ülkenin Araştırılması. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi. Nevşehir.
- Venturini, A., ve Villosio, C. (2004). Labour Market Effect of İmmigration into Italy: An Empricial Analysis. *International Labour Review*, 145, 91-118.
- Zachariadis, M. (2012). Immigration and International Prices. *Journal of International Economics*, 87(2), 298-311.
- Westerlund, J. (2006). Testing for Panel Cointegration with Multiple Structural Breaks. *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 68, 101-132.

THE EFFECT OF INTERNATIONAL MIGRATION ON UNEMPLOYMENT AND INFLATION: PANEL DATA ANALYSIS*

Tuğba KONUK**
Cem ENGİN***

Migrants and refugees may affect the host country's economy through different channels. One of the channels where these effects are seen most clearly is labor supply. Migrants and refugees cause an increase in labor supply in the country they migrate to. If the countries receiving immigration have difficulties in reaching people with the characteristics and skills they demand, immigrants and refugees may create an increase in employment by eliminating this situation. In countries where the population is aging, it is a fact that the number of people who will retire is increasing, while the number of people who can work is decreasing. A new dynamism may be created by meeting the population that can work to replace the aging population with immigrants and refugees.

When the effects of international migration on the workforce are examined in general terms, a situation where risks and opportunities are intertwined is encountered. The opinion that immigrants do not have negative effects on the labor market since they specialize in different fields from the business lines in which the citizens of the host country work is included in the studies researched in the literature. Thanks to the work done by the immigrants, it is seen that the citizens of the host country tend to more productive lines of work and the division of labor thus created increases the productivity, employment and wage level of the locals in the country. The entry of immigrants into the labor market may sometimes increase production by reducing production costs. Thus, it may be stated that new job opportunities may arise for the citizens of the host country.

-
- 1 This study was produced from the doctoral thesis titled The Effect of the International Migration on the Main Macroeconomic Indicators: A Panel Data Analysis Based on the Receiving Countries.
 - 2 Kahramanmaraş Sütçü İmam Universty, Department of Economics, yilmaz-tuba@outlook.com, ORCID:0000-0002-7381-4131
 - 3 Kahramanmaraş Sütçü İmam Universty, Department of Economics, cemenginn@gmail.com, ORCID: 0000-0003-4812-6887

The fact that immigrants and refugees work in areas such as cleaning and babysitting, which are substitutes for housework, may enable skilled women in the host country to spend less time on housework, thus enabling them to participate more in the labor market.

In addition, immigrants and refugees may also affect the labor market through the aggregate demand channel. When immigrants and refugees settle in the host country, they begin to buy many goods and services. Thus, aggregate demand is revived and companies in the host country start to make new investments and offer job opportunities. In cases where the increase in total demand is above the national average, an increase in employment and a decrease in unemployment are expected.

Refugees reduce the possibilities of host country citizens to find employment in informal employment and direct them to formal employment. This may lead to an increase in formal employment. In addition, it may be stated that as a result of the revival of economic activity in the host country and the increase in public services, the opportunities for informal employment have increased.

If a strategy is followed that takes into account job gaps and skills mismatch in the country, immigrants can offer the potential to fill gaps in the labor market and increase the productivity of current workers rather than taking away the jobs of host country citizens. With the arrival of immigrants and refugees to the host country, cheap labor is provided and production costs may be reduced. In addition, the increase in production along with the increase in total demand can create new job opportunities for the citizens of the host country. On the other hand, if unemployment is already high in the host country and companies are not having trouble filling job positions, the entry of immigrants into the labor market may lead to higher unemployment rates and lower wage levels. In such a case, unregistered employment tends to increase in the host country.

It may be stated that international migration will have effects on the inflation of the receiving country through different channels. First, immigrants may increase demand, leading to an increase in inflation. The second effect is the opinion that due to the fact that immigrants have more time than the local people, they have the opportunity to search for the cheapest product and this will cause the prices of the companies to decrease and therefore the inflation will decrease. Another effect is that asylum seekers provide cheaper labor in labor-intensive sectors in the country they migrate to compared to locals. Low-wage labor will reduce production costs and thus inflation rates will fall.

The data set covering the years 1996-2019 was used in the study; the unemployment rates (LIS), CPI (LE) and the ratio of the total number of refugees to the population (LR) variables belonging to the economy of 13 receiving countries including Turkey were suitable for the panel data set handled in this way. Two models were created. In the migration unemployment model, the dependent variable is the unemployment rate, while the independent variable is the refugee rate. In the second model, the migration-inflation model, the dependent variable is the consumer price index, while the independent variable is the refugee rate. In the analyzes, firstly, cross-section dependence, homogeneity, second generation panel unit root test, cointegration and cointegration estimator tests are used for 13 receiving countries.

In the findings, the result of the panel is statistically insignificant, according to the panel result of the first model investigating the effect of international migration on unemployment. In other words, according to the CCE estimator test, the effect of international migration on unemployment was significant at the level of 1%, 5% or 10% in 6 countries, while it was insignificant in 7 countries.

When the countries are examined one by one; while the effect of international migration on unemployment is significant in Australia, Jordan, Malaysia, Spain, Ukraine and the USA, it is statistically insignificant in Canada, France, England, Germany, Italy, Thailand and Turkey. Among the significant results, it was found that while international migration increased unemployment in Australia and Malaysia, the signs of other countries were negative.

If we need to evaluate the results on a country basis, a 1% increase in international migration increases unemployment rates by 0.201% in Australia and 0.084% in Malaysia; it decreases by 0.060% in Jordan, 0.175% in Spain, 0.135% in Ukraine and 0.614% in the USA.

In line with these results, international migration may cause an increase in unemployment by taking away the jobs of domestic workers on unemployment, as well as contributing to the increase in production by reducing costs due to cheap labor force; it may not affect unemployment by creating new opportunities with the creation of new job opportunities. Or it may reduce unemployment.

In the second model, which examines the effect of international migration on inflation, the total number of refugees and the CPI variables were used to obtain analysis results on a country basis and in general. According to the CCE estimator test, the effect of international migration on inflation is significant in 6 countries at the level of 1%, 5% or 10%, and insignificant in other countries.

When the countries are examined one by one, the results are statistically significant in England, Germany, Italy, Spain, Turkey and the USA, but insignificant in other countries. While the sign of Italy was positive, the sign of all other countries was negative. In other words, it was concluded that while international migration decreased inflation in England, Germany, Spain, Turkey and the USA, it increased inflation in Italy. In addition, at the 10% significance level, the overall panel is statistically significant.

If it is necessary to evaluate the results obtained on a country basis; a 1% increase in international migration reduces inflation by 0.066% in the UK, 0.008% in Germany, 0.040% in Spain, 0.067% in Turkey and 0.029% in the USA. In addition, a 1% increase in international migration in Italy increases inflation by 0.016%.

While international migration increases inflation with the increase in demand, it can also decrease with the decrease in costs. The point to be considered here is to increase production by investing in the areas needed by immigrants in order not to increase inflation.